
Recomandarea CM/Rec(2018)4 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind participarea cetățenilor la viața publică locală

*(Adoptată de Comitetul de Miniștri la 21 martie 2018
la cea de-a 1311-a reuniune a delegațiilor miniștrilor)*

Comitetul de Miniștri, în conformitate cu articolul 15 lit. *b* din Statutul Consiliului Europei,

Având în vedere că scopul Consiliului Europei este de a atinge o mai mare unitate între membrii săi, în scopul protejării și realizării idealurilor și principiilor care constituie patrimoniul comun al acestora și de a stimula progresul lor economic și social;

Având în vedere că participarea cetățenilor se află în centrul ideii de democrație și că cetățenii devotați valorilor democratice și conștienți de îndatoririle lor civice și activi în viața publică, sunt elementul vital al oricărui sistem democratic;

Reafirmând convingerea sa că democrația reprezentativă face parte din patrimoniul comun al statelor membre și constituie baza participării cetățenilor la viața publică la nivel național, regional și local;

Reamintind practicile de democrație directă din unele state membre;

Având în vedere că democrația participativă, care respectă și recunoaște rolul tuturor actorilor, poate contribui la și completa democrația reprezentativă și directă, făcând instituțiile democratice mai receptive, contribuind astfel la societăți incluzive și stabile;

Convins că democrația locală este una dintre pietrele de temelie ale democrației în țările europene și că consolidarea acesteia este un factor de stabilitate;

Constatând că, în prezent, democrația locală funcționează într-un context provocator, în continuă evoluție, ca urmare nu numai a schimbărilor structurale și funcționale în organizarea administrației locale, ci și a evoluțiilor politice, economice, culturale și sociale din Europa;

Conștientizând că așteptările publicului continuă să evolueze, că politica locală continuă să își schimbe forma, cetățenii căutând și practicând noi modalități de a se implica și de a se exprima, și că acest lucru necesită, chiar mai mult decât în trecut, metode de participare mai directe și mai flexibile;

Având în vedere că este în continuare necesar ca instituțiile publice locale să se reangajeze și să răspundă cetățenilor în moduri noi pentru a menține legitimitatea proceselor decizionale, în special având în vedere că, atât de des în prezent, nivelul de încredere pe care cetățenii îl au în instituțiile lor alese este adesea în scădere;

Recunoscând că, pentru a promova participarea cetățenilor, este disponibilă o gamă largă de măsuri care pot fi ușor adaptate la circumstanțele locale;

Având în vedere că dreptul cetățenilor de a se exprima în privința deciziilor majore care implică angajamente pe termen lung sau alegeri care sunt dificil de anulat și care îi privesc este unul dintre principiile democratice comune tuturor statelor membre ale Consiliului Europei;

Având în vedere că acest drept poate fi exercitat cel mai direct la nivel local și că, în consecință, trebuie luate măsuri pentru a implica mai direct cetățenii în gestionarea afacerilor locale, garantând în același timp eficacitatea și eficiența acestei gestionări;

Având în vedere că dialogul dintre cetățeni și autoritățile locale și reprezentanții aleși este esențial pentru democrația locală, deoarece consolidează legitimitatea instituțiilor democratice locale și eficacitatea acțiunii acestora;

Având în vedere că, în conformitate cu principiul subsidiarității, autoritățile locale au și trebuie să își asume un rol principal în promovarea participării cetățenilor și că angajamentul acestora este esențial pentru succesul oricărei politici locale de participare democratică;

Având în vedere necesitatea de a actualiza Recomandarea Rec(2001)19 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind participarea cetățenilor la viața publică locală și având în vedere că schimbările care au avut loc de la adoptarea acesteia justifică înlocuirea acesteia cu prezenta recomandare;

Având în vedere:

- Protocolul adițional la Carta europeană a autonomiei locale privind dreptul de participare la activitățile unei autorități locale (STCE nr. 207);
- Recomandarea CM/Rec(2009)2 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind evaluarea, auditul și monitorizarea participării și politicile de participare la nivel local și regional și instrumentul CLEAR anexat la aceasta;
- cele 12 principii ale bunei guvernări democratice; și
- Liniile directoare pentru participarea civilă la procesul de luare a deciziilor politice (CM(2017)83-final);

Recomandă guvernelor statelor membre să întreprindă sarcinile prevăzute la punctele 1-5 de mai jos sau să încredințeze aceste sarcini autorităților publice competente, având în vedere aranjamentele lor constituționale sau legislative respective.

1. Elaborarea unei politici care să implice autoritățile locale și, dacă este cazul, pe cele regionale, în vederea promovării participării cetățenilor la viața publică locală, bazându-se pe

- principiile Cartei europene a autonomiei locale (ETS nr. 122);
- Protocolul adițional la Carta europeană a autonomiei locale privind dreptul de a participa la activitatea unei autorități locale (STCE nr. 207);
- Liniile directoare pentru participarea civilă la procesul de luare a deciziilor politice (CM(2017)83-final); și
- principiile enunțate în secțiunea A din Anexa la prezenta recomandare;

2. Adoptarea de măsuri în limitele competențelor ce le revin, ținând cont de politica menționată mai sus și de Secțiunea B din Anexa la prezenta recomandare, în special în vederea îmbunătățirii cadrului juridic al participării și a asigurării faptului că legislația și reglementările naționale permit autorităților locale și regionale să utilizeze o gamă largă de instrumente de participare;

3. Invitarea, într-un mod adecvat, a autorităților locale și regionale:

- să subscrie la principiile cuprinse în Secțiunea A din Anexa la prezenta recomandare și să își asume punerea în aplicare efectivă a politicii de promovare a participării cetățenilor la viața publică locală;
- să îmbunătățească reglementările locale și regionale privind participarea cetățenilor la viața publică locală, precum și aranjamentele practice ale unei astfel de participări și să ia orice alte măsuri care le stau la dispoziție pentru a promova participarea cetățenilor, acordând atenția cuvenită măsurilor enumerate în Secțiunea B din Anexa la prezenta recomandare;

4. Revizuirea periodică a politicilor adoptate privind participarea cetățenilor pentru a se asigura că acestea rămân politici eficiente și actualizate;

5. Asigurarea faptului că prezenta recomandare este tradusă în limba (limbile) oficială (oficiale) din țările lor respective și, într-un mod pe care îl consideră adecvat, aceasta este publicată și adusă la cunoștința autorităților locale și regionale;

Hotărăște ca prezenta recomandare să înlocuiască Recomandarea Rec(2001)19 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind participarea cetățenilor la viața publică locală.

Anexa la Recomandarea CM/Rec(2018)4

În sensul prezentei recomandări:

- „viață publică locală” înseamnă toate chestiunile, serviciile și deciziile și, în mod special, gestionarea și administrarea afacerilor referitoare la, sau privind, o comunitate locală;
- „cetățean” înseamnă orice persoană (inclusiv, după caz, rezidenții străini¹) care aparține unei comunități locale. Apartenența la o comunitate locală implică existența unei legături stabile între persoană și comunitatea respectivă.

Definițiile altor termeni utilizați în prezenta recomandare sunt furnizate în memorandumul explicativ la prezenta (CM(2018)13-final).

A. Principiile de bază ale unei politici de participare democratică locală

Statele membre trebuie:

1. să respecte principiile de furnizare a informațiilor prevăzute în Convenția Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale (STCE nr. 205) referitor la diferitele aspecte care privesc o comunitate locală, pentru a permite cetățenilor acesteia să aibă un cuvânt de spus în deciziile care le afectează comunitatea sau îi afectează, în mod individual, și pentru a permite transparența în procesul decizional al autorităților locale, sporind astfel răspunderea factorilor de decizie;
2. să caute noi modalități de a spori spiritul civic și de a promova o cultură a participării democratice împărtășită de comunități și de autoritățile locale;
3. să dezvolte conștiința apartenenței la o comunitate și să încurajeze cetățenii să își accepte responsabilitatea de a contribui la viața comunității în care trăiesc;
4. să acorde o importanță majoră comunicării dintre autoritățile publice și cetățeni și să încurajeze autoritățile locale să pună accentul pe participarea cetățenilor și să analizeze cu atenție cererile și așteptările acestora, astfel încât să ofere un răspuns corespunzător nevoilor exprimate de aceștia;
5. să adopte o abordare globală în ceea ce privește participarea cetățenilor, ținând cont atât de procesele democrației reprezentative, cât și de formele de participare directă la luarea deciziilor și la gestionarea problemelor locale;
6. să evite soluțiile prea rigide și să permită experimentarea, acordând prioritate responsabilizării cetățenilor; prin urmare, statele membre trebuie să prevadă o gamă largă de instrumente de participare, precum și posibilitatea de a le combina și de a adapta modul în care acestea sunt utilizate, în funcție de circumstanțe;
7. să pornească de la o evaluare aprofundată a situației în ceea ce privește participarea locală, să stabilească criteriile de referință adecvate și să introducă un sistem de monitorizare pentru a urmări orice evoluție a acesteia, pentru a depista cauzele oricăror tendințe pozitive sau negative în ceea ce privește participarea cetățenilor și pentru a măsura impactul mecanismelor adoptate;
8. să permită schimbul de informații între țări și în interiorul acestora cu privire la cele mai bune practici în materie de participare a cetățenilor, să sprijine învățarea de către autoritățile locale a eficacității diferitelor metode de participare și să se asigure că publicul este pe deplin informat cu privire la întreaga gamă de oportunități disponibile, ținând seama de Recomandarea CM/Rec(2009)2 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind evaluarea, auditul și monitorizarea participării și politicile de participare la nivel local și regional și de instrumentul CLEAR anexat la aceasta;
9. să acorde o atenție deosebită cetățenilor care întâmpină mai multe dificultăți în a se implica activ sau care rămân, în fapt, în afara vieții publice locale;
10. să promoveze participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la politicile locale și la viața publică locală;

¹ În conformitate cu Convenția privind participarea străinilor la viața publică la nivel local (ETS nr. 144 - cf. articolului 2), termenul „rezidenți străini” înseamnă persoane care nu sunt resortisanți ai statului respectiv și care își au reședința legală pe teritoriul acestuia.

11. să recunoască potențialul pe care copiii și tinerii îl reprezintă pentru dezvoltarea durabilă a comunităților locale și să sublinieze rolul pe care aceștia îl pot juca;
12. să recunoască și să consolideze rolul jucat de asociații și grupuri de cetățeni ca parteneri-cheie în dezvoltarea și susținerea unei culturi a participării și ca forță motrice în aplicarea practică a participării democratice;
13. să recunoască modul în care societățile diverse și incluzive din punct de vedere cultural pot facilita participarea tuturor la viața publică a comunităților în care trăiesc;
14. să încurajeze și să utilizeze eforturile comune ale autorităților de la toate nivelurile de guvernare, fiecare autoritate fiind responsabilă pentru luarea de măsuri adecvate în limitele competenței ce îi revin, în conformitate cu principiul subsidiarității.

B. Demersuri și măsuri pentru încurajarea și consolidarea participării cetățenilor la viața publică locală

I. Demersuri și măsuri generale

Statele membre trebuie:

1. să stabilească dacă, într-o societate complexă și globalizată, relevanța acțiunii și a procesului decizional la nivel local este precizată, în mod clar, publicului prin identificarea rolurilor de bază ale autorităților locale într-un mediu în schimbare;
2. să acorde importanța cuvenită acestor roluri și să verifice, dacă este necesar, dacă echilibrul puterilor exercitate la nivel național, regional și local garantează faptul că autoritățile locale și reprezentanții aleși au suficiente competențe și capacități de acțiune locală, pentru a oferi stimulente și motivația necesare pentru implicarea cetățenilor. În acest context, statele membre trebuie să utilizeze toate oportunitățile de descentralizare funcțională, extinzând responsabilitățile autorităților locale;
3. să ofere autorităților locale posibilitatea de a introduce, la nivelul cartierelor, structuri participative care să ofere cetățenilor oportunități de a exercita o influență asupra mediului lor imediat;
4. să îmbunătățească educația pentru cetățenie și să integreze în programele școlare și în programele de formare obiectivul de a promova conștientizarea responsabilităților care revin fiecărei persoane într-o societate democratică, în special în cadrul comunităților lor locale, fie ca reprezentanți aleși, administratori locali, funcționari publici sau simpli cetățeni, în conformitate cu Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (Recomandarea CM/Rec(2010)7 a Comitetului de Miniștri);
5. să încurajeze aleșii locali și autoritățile locale, prin orice mijloace adecvate, inclusiv prin elaborarea și publicarea de coduri de conduită, să se comporte într-un mod care să respecte cele mai înalte standarde de conduită etică și să inspire încrederea cetățenilor, ținând seama de:
  - Rezoluția 401 (2016) a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei privind „Prevenirea corupției și promovarea eticii publice la nivel local și regional”;
  - Codul European de Conduită pentru integritatea politică a aleșilor locali și regionali; și
  - Manualul prescurtat privind etica publică la nivel local din 2006;
6. să introducă o mai mare transparență în modul de funcționare al instituțiilor și autorităților locale și, în mod special:
  - i. să asigure caracterul public al proceselor decizionale la nivel local (de exemplu, prin publicarea ordinii de zi a reuniunilor consiliului local și ale executivului local; să deschidă publicului reuniunile consiliului local și ale comisiilor acestuia; să organizeze sesiuni de întrebări și răspunsuri sau să publice procesele-verbale ale reuniunilor și deciziilor);
  - ii. să asigure și să faciliteze accesul oricărui cetățean la informațiile privind chestiunile locale (de exemplu, prin înființarea de birouri de informare, centre de documentare și baze de date publice; prin utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor; prin simplificarea procedurilor administrative și prin reducerea costurilor pentru obținerea de copii ale documentelor), respectând legislația privind viața privată și securitatea;

- iii. să furnizeze informații corespunzătoare cu privire la organismele administrative și la structura organizatorică a acestora și să informeze cetățenii, care sunt direct afectați de orice procedură în curs, cu privire la evoluția acestor proceduri;
7. să pună în aplicare o politică de comunicare completă pentru a oferi cetățenilor posibilitatea de a înțelege mai bine principalele probleme care preocupă comunitatea și implicațiile deciziilor politice majore pe care organele acesteia sunt chemate să le ia și pentru a informa cetățenii cu privire la oportunitățile de participare la viața publică locală și la formele pe care acestea le poate lua.

II. Demersuri și măsuri privind participarea la alegerile locale și sistemul democrației reprezentative

Statele membre trebuie:

1. să examineze funcționarea sistemelor electorale locale pentru a stabili dacă există deficiențe fundamentale sau modalități de vot care ar putea descuraja anumite categorii ale populației să voteze și să ia în considerare posibilitatea de a corecta aceste deficiențe sau modalități în conformitate cu Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) (CDL-AD(2002)023rev-E);
2. să depună eforturi pentru a promova participarea la alegeri, în conformitate cu legislația națională privind dreptul de vot. Atunci când este necesar, statele membre trebuie să desfășoare campanii de informare pentru a explica cum se votează și pentru a încuraja persoanele să se înregistreze la vot și să își folosească votul. Campaniile de informare orientate către anumite segmente ale populației pot fi, de asemenea, o opțiune adecvată;
3. să examineze înregistrarea alegătorilor și prezența la vot pentru a identifica orice modificare a modelelor generale sau orice probleme care implică anumite categorii sau grupuri de cetățeni care au dreptul să voteze, dar manifestă puțin interes în acest sens;
4. să ia în considerare măsuri pentru a face votul mai convenabil, având în vedere complexitatea și cerințele stilurilor de viață moderne, de exemplu prin:
  - i. revizuirea modului în care funcționează secțiile de votare (număr, accesibilitate, program de funcționare etc.);
  - ii. introducerea unor noi opțiuni de vot, care să corespundă mai îndeaproape aspirațiilor cetățenilor din fiecare stat membru (vot anticipat, vot prin corespondență, vot la oficiul poștal, vot electronic² etc.);
  - iii. introducerea unor forme specifice de asistență (de exemplu pentru persoanele cu dizabilități sau analfabete) sau a altor modalități speciale de vot pentru anumite categorii de alegători (votul prin procură, votul la domiciliu, votul în spital, votul în cazărmi, votul în penitenciare etc.);
5. dacă este necesar, pentru a evalua mai bine impactul oricăror măsuri avute în vedere, să desfășoare (sau să permită) programe-pilot pentru a testa noile modalități de vot;
6. să examineze temeiul în baza căruia candidații care au dreptul să candideze la o funcție electivă locală pot face acest lucru, în mod efectiv, și să analizeze, de exemplu:
  - i. dacă alegătorii trebuie să fie implicați în procesul de selecție a candidaților, de exemplu prin introducerea posibilității de a prezenta liste independente sau candidaturi individuale sau prin introducerea votului preferențial;
  - ii. dacă alegătorilor trebuie să li se acorde o influență mai mare în alegerea sau numirea (șefilor) executivelor locale sau a primarilor;
7. să examineze chestiunile referitoare la pluralitatea funcțiilor electivă, astfel încât să se adopte măsuri menite să împiedice exercitarea simultană a funcțiilor în cazul în care aceasta ar împiedica îndeplinirea corespunzătoare a atribuțiilor relevante sau ar conduce la conflicte de interese;
8. să examineze condițiile de exercitare a funcțiilor electivă, pentru a stabili dacă anumite aspecte ale statutului aleșilor locali sau modalitățile practice de exercitare a funcției ar putea împiedica implicarea în politică. După caz, statele membre trebuie să ia în considerare măsuri menite să elimine aceste obstacole și, în mod special, să permită reprezentanților aleși să dedice timpul corespunzător funcțiilor ce le revin și să îi scutească de anumite constrângeri economice.

² Având în vedere Recomandarea CM/Rec(2017)5 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind standardele pentru votul electronic.

III. Demersuri și măsuri pentru încurajarea participării cetățenilor la procesul decizional local și la gestionarea afacerilor locale

Statele membre trebuie:

1. să promoveze dialogul dintre cetățeni și aleșii locali și să crească gradul de conștientizare a autorităților locale cu privire la diferitele tehnici de comunicare cu publicul și la gama largă de modalități prin care cetățenii pot participa, în mod direct, la luarea deciziilor. Această conștientizare ar putea fi dezvoltată prin publicarea de linii directe (de exemplu, sub forma unei cărți privind participarea cetățenilor la nivel local), organizarea de conferințe și seminare sau crearea de arhive și interfețe digitale, care să permită postarea și accesul la exemple de bune practici;
2. să dezvolte, prin sondaje și discuții, o înțelegere a punctelor forte și a punctelor slabe ale diferitelor instrumente de participare a cetățenilor la procesul decizional și să încurajeze inovarea și experimentarea în ceea ce privește eforturile autorităților locale de a comunica cu cetățenii și de a-i implica mai îndeaproape în procesele decizionale;
3. să utilizeze pe deplin, în mod special:
  - i. noile tehnologii ale informației și comunicării și să ia măsuri pentru a se asigura că autoritățile locale și alte organisme publice utilizează (în plus față de metodele tradiționale și încă valoroase, cum ar fi anunțurile publice oficiale sau broșurile oficiale) întreaga gamă de facilități de comunicare disponibile, consultând, de exemplu, Recomandarea CM/Rec(2009)1 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind democrația electronică („e-democrația”) și Recomandarea Rec(2004)15 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind guvernarea electronică („e-guvernarea”);
  - ii. formele mai deliberative de luare a deciziilor, adică cele care implică schimbul de informații și opinii (de exemplu, reuniuni publice, adunări și jurii ale cetățenilor sau diverse tipuri de forumuri, grupuri, comisii și comitete publice ale cetățenilor a căror funcție este de a oferi consiliere sau de a face propuneri, sau mese rotunde, sondaje de opinie și sondaje în rândul utilizatorilor);
4. să introducă sau, după caz, să îmbunătățească legislația sau reglementările care permit:
  - i. petițiile, moțiunile, propunerile și plângerile formulate de cetățeni către consiliul local sau administrația locală;
  - ii. inițiativele populare care solicită organelor aale să se ocupe de chestiuni specifice pentru a oferi cetățenilor un răspuns sau pentru a iniția o procedură de referendum;
  - iii. referendumuri consultative sau decizionale privind chestiuni de interes local, convocate de autoritățile locale din proprie inițiativă sau la cererea comunității locale, ținând seama de Codul de bune practici în materie de referendum adoptat de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) [CDL-AD(2007)008rev];
  - iv. mecanisme de cooptare a cetățenilor în organele decizionale, inclusiv în organele reprezentative;
  - v. mecanisme de implicare a cetățenilor în management (comitete ale utilizatorilor, consilii de parteneriat, gestionarea directă a serviciilor de către cetățeni, bugetarea participativă etc.);
5. să ofere cetățenilor mai multă influență asupra planificării locale și, în general, asupra deciziilor strategice și pe termen lung; mai precis:
  - i. să ofere cetățenilor posibilitatea de a participa la diferite faze ale procesului decizional privind astfel de decizii. Aceste faze pot fi: pregătirea, adoptarea, punerea în aplicare, evaluarea și reformularea politicilor locale;
  - ii. să illustreze fiecare fază a procesului prin intermediul unui material lucid, inteligibil și ușor accesibil publicului, utilizând, dacă este posibil, pe lângă metodele tradiționale (hărți, machete, materiale audiovizuale) și alte mijloace disponibile prin intermediul noilor tehnologii;
6. să dezvolte mecanisme sistematice de feedback pentru a implica cetățenii în evaluarea și îmbunătățirea gestionării problemelor locale și a furnizării de servicii, cum ar fi sondaje în rândul utilizatorilor, comitete ale utilizatorilor, indicatori de performanță sau în alegerea între diferiți furnizori de servicii, pentru a îmbunătăți calitatea deciziilor și a serviciilor și pentru a spori răspunderea;

7. să se asigure că participarea cetățenilor are un impact real asupra proceselor decizionale, că cetățenii sunt bine informați cu privire la impactul participării lor și că aceștia văd rezultate tangibile. Cu toate acestea, autoritățile locale trebuie să fie sincere cu publicul cu privire la limitele formelor de participare oferite și să evite crearea unor așteptări exagerate cu privire la posibilitatea de a răspunde diverselor interese implicate, în special atunci când se iau decizii între interese conflictuale sau cu privire la raționalizarea resurselor;

8. să încurajeze și să recunoască, în mod corespunzător, spiritul de voluntariat care există în multe comunități locale, de exemplu prin scheme de subvenționare sau alte forme de sprijin și încurajare a organizațiilor non-profit, voluntare și comunitare, a grupurilor de acțiune cetățenească etc., sau prin încheierea de contracte sau acorduri între aceste organizații și autoritățile locale cu privire la drepturile, rolurile și așteptările respective ale acestor părți în raporturile lor reciproce;

9. să dezvolte structuri participative de cartier, care să permită cetățenilor să influențeze deciziile privind investițiile publice, zonarea sau furnizarea de servicii sau să își asume responsabilități în ceea ce privește gestionarea spațiilor, facilităților etc. locale, de exemplu prin intermediul consiliilor și forumurilor de cartier, al bugetelor participative sau al grupurilor de voluntari.

IV. Demersuri și măsuri specifice pentru încurajarea categoriilor de cetățeni care, din diverse motive, întâmpină dificultăți mai mari în ceea ce privește participarea

Statele membre trebuie:

1. să colecteze, în mod periodic, informații privind participarea diferitelor categorii de cetățeni și să determine dacă anumite grupuri sunt subreprezentate în cadrul organelor alese și/sau participă prea puțin sau deloc la formele de participare electorală sau directă, ținând cont de componența din ce în ce mai diversă a societăților europene și importanța societăților incluzive;
2. să stabilească obiective pentru atingerea anumitor niveluri de reprezentare și/sau participare a grupurilor de cetățeni în cauză și să elaboreze pachete de măsuri specifice pentru a spori oportunitățile de participare a acestora, de exemplu prin:
  - i. introducerea, pentru grupurile de cetățeni în cauză, a unei politici active de comunicare și informare, inclusiv, după caz, a unor campanii mediatice specifice, pentru a le încuraja să participe (se poate avea în vedere adoptarea unui limbaj, a unor mijloace de comunicare și a unui stil de campanie specifice, adaptate nevoilor fiecărui grup);
  - ii. introducerea unor forme instituționale specifice de participare, concepute, acolo unde este posibil, în consultare cu grupul sau grupurile de cetățeni a căror implicare este încurajată;
  - iii. numirea unor funcționari special însărcinați cu abordarea chestiunilor ce privesc grupurile care întâmpină dificultăți mai mari în a participa, transmiterea cererilor lor privind schimbarea către organele decizionale competente și raportarea către acestea a progreselor înregistrate și a răspunsului (pozitiv sau negativ) la cererile lor;
3. în ceea ce privește, în mod special, femeile:
  - i. să evidențieze importanța unei participări echilibrate a femeilor și bărbaților în cadrul organelor decizionale și să ia în considerare orice modalități care ar putea facilita reconcilierea implicării politice active cu viața de familie și profesională;
  - ii. să ia în considerare, dacă este posibil din punct de vedere juridic, introducerea unor sisteme de cote obligatorii sau recomandate pentru numărul minim de candidați de același sex care pot figura pe o listă electorală și/sau o cotă de locuri rezervate femeilor în consiliile locale, în organele executive locale și în diferitele comitete și consilii formate de organele locale, ținând cont de Recomandarea Rec(2003)3 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la luarea deciziilor politice și publice;
4. în ceea ce privește, în mod special, copiii și tinerii:
  - i. să dezvolte școala ca spațiu comun important pentru participarea tinerilor și procesul de învățare democratică;
  - ii. să promoveze inițiativele de tip „consiliul copiilor” și „consiliul tinerilor”, la nivel municipal, ca mijloace cu adevărat utile de educație în materie de cetățenie locală, pe lângă oportunitățile de dialog cu cei mai tineri membri ai societății;
  - iii. să încurajeze asociațiile de tineret și să sprijine, în special, dezvoltarea unor forme și structuri flexibile de implicare a comunității, cum ar fi centrele de tineret, valorificând pe deplin capacitatea tinerilor de a concepe ei înșiși proiecte și de a le pune în aplicare;

- iv. să ia în considerare reducerea vârstei de vot sau de candidatură la alegerile locale și de participare la referendumuri, consultări și inițiative populare locale;
  - v. să aibă în vedere diverse alte tipuri de inițiative sugerate de Recomandarea Rec(2004)13 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind participarea tinerilor la viața locală și regională, Recomandarea CM/Rec(2012)2 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind participarea copiilor și a tinerilor sub 18 ani și Recomandarea 1864 (2009) a Adunării Parlamentare privind „Promovarea participării copiilor în luarea deciziilor care îi afectează”;
5. În ceea ce privește, în mod special, persoanele vârstnice:
- i. să creeze și să promoveze posibilități pentru ca persoanele vârstnice să participe pe deplin la toate aspectele vieții publice locale și să le încurajeze să facă acest lucru indiferent de vârsta lor;
  - ii. să dezvolte și să promoveze forme și structuri flexibile pentru implicarea persoanelor vârstnice, cum ar fi consiliile consultative corespunzătoare, ținând cont de Recomandarea CM/Rec(2014)2 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind promovarea drepturilor omului ale persoanelor vârstnice;
6. În ceea ce privește persoanele cu dizabilități:
- i. să creeze și să promoveze posibilități pentru ca persoanele cu dizabilități să participe pe deplin la toate aspectele vieții publice locale și să ia măsurile necesare pentru a le permite și a le încuraja să facă acest lucru;
  - ii. să dezvolte și să promoveze forme și structuri adecvate de participare, eliminând obstacolele și furnizând asistența corespunzătoare, după caz, pentru a implica persoanele cu dizabilități, cum ar fi consiliile consultative, ținând seama de Recomandarea CM/Rec(2011)14 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind participarea persoanelor cu dizabilități la viața politică și publică;
7. În ceea ce privește, în mod special, rezidenții străini³, să încurajeze participarea activă a acestora la viața comunității locale, în mod nediscriminatoriu, prin respectarea prevederilor cuprinse în Convenția din 1992 privind participarea străinilor în viața publică la nivel local (ETS nr. 144) sau, cel puțin, inspirându-se din mecanismele menționate în convenție, chiar dacă aceasta nu a fost ratificată de statul membru în cauză.

---

³ În conformitate cu Convenția privind participarea străinilor în viața publică la nivel local (ETS nr. 144 - cf. articolului 2), termenul „rezidenți străini” înseamnă persoane care nu sunt resortisanți ai statului în cauză și care își au reședința legală pe teritoriul acestuia.